Towards an Understanding of Human Trafficking: Perspectives on the Social Work Policies Regarding the Victims of this Phenomenon in Post-Modern Romania

Maria - Cristina PETREA¹

¹MA, Faculty of Law and Administrative Sciences, “Ștefan cel Mare” University from Suceava, Romania.

Abstract: Human trafficking is a topic that interests each of us, since it involves several dimensions: legal, sociological, economic, psychological, etc. Nowadays, more and more activities of governmental structures are focused on this topic, which is why, no matter how debated the topic may be, we consider that there are still issues that need to be debated. In this article we examine the topic of human trafficking from the point of view of social work services in Romania. We analyze the difficulties of identifying victims of human trafficking, the gaps in the social assistance services system, as well as the legal perspective on gender issues and beyond. We will also consider a number of issues that we consider priorities for improving social services standards, in order to combat trafficking in human beings, specialized training of professionals in the legal and social work professions, creating opportunities for social reinsertion of victims, and creating institutional support from specialists in such issues. We will also highlight the fact that in Romania, in order to increase the rate of convictions in cases of human trafficking and to reduce the impact of these crimes on victims, an institutional framework should be drafted according to European standards, that is to say the significant increase of the investigative efforts, criminal prosecution and conviction of traffickers etc.

Keywords: *human trafficking; social work; post-modern; Romania; victims.*

How to cite: Petrea, M.-C. (2019). Towards an Understanding of Human Trafficking: Perspectives on the Social Work Policies Regarding the Victims of this Phenomenon in Post-Modern Romania. *Journal of Mediation & Social Welfare*, 1(1), 50-56. doi:10.18662/jmsw/05

Introducere

Traficul de droguri, de persoane și de arme constituie fenomene cu grave implicații sociale, economice, morale și juridice. Traficul de ființe umane a cunoscut o creștere constantă atât la nivel național, cât și internațional, întrucât implică multiple aspecte care trebuie luate în considerare, atât din punctul de vedere al politicilor publice, cât și la nivel individual, al cauzelor de vulnerabilizare a indivizilor, de natură să îi transforme în victime ale acestei infracțiuni.

Fenomenul traficului de persoane este un fenomen în sine, el implicând un număr mare de actori sociali, producând profunde efecte de ordin social și economic și presupunând, de asemenea, încălcarea profundă a drepturilor fundamentale ale omului.

Putem califica traficul de persoane ca fiind infracțiunea cu cea mai rapidă ascensiune la nivel mondial, marcată de dificultatea de a-i determina cu precizie dimensiunile ca fenomen și impactul asupra societății. În acest context, se impune formularea la nivel internațional a unor politici coerente, care să vizeze prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. Dificultățile întâmpinate în realizarea acestui deziderat provin, în primul rând, din “necunoașterea dimensiunilor reale ale fenomenului, iar pe de altă parte datorită mobilității foarte mari, intensei circulații peste frontiere a persoanelor și bunurilor, nu în ultimul rând din obscuritatea fenomenului, care este asigurată de menținerea manifestărilor sale în contextul unor activități aparent legale” (Grupul pentru Combaterea Traficului de Persoane, 2014). În esență, victimele acestui tip de infracțiune fie sunt neinformate cu privire la riscurile frecventării anumitor grupuri sociale, fie iau decizii de conduită riscante, în funcție de situația financiară din cadrul familiilor de origine.

I. Scurt istoric

Înainte de a fi admisă în Uniunea Europeană, România a încercat să își armonizeze legislația cu cea a altor state membre și cu exigențele în materie impuse de forul european. S-a urmărit, de asemenea, respectarea obligațiilor asumate de România pe plan internațional, prin semnarea unor tratate, convenții sau protocoale adoptate sub egida Organizației Națiunilor Unite. În plus, au fost transpuse în legislația internă mai multe tratate internaționale recente, adoptate în corelație cu criminalitatea transfrontalieră, printre care se află și traficul de ființe umane.

Interzicerea exploatării corpului și abilităților fizice ale ființei umane este o consecință a principiului inalienabilității corpului uman, ceea ce exclude folosirea unei alte persoane pentru a obține un câștig propriu. Astfel cum afirma Immanuel Kant (2007), “**omul și**, în genere, orice ființă rațională există ca **scop** în sine, **nu** numai ca mijloc, de care o voință sau alta să se folosească după bunul ei plac” (Kant, 2007).

Teoriile etico-filosofice privind statutul ființei umane se completează cu teoriile de filosofie juridică, în condițiile în care toate aceste teorii iau în calcul o serie de aspecte, între care: dreptul la demnitate, la libertate, la echitate, la tratament nediscriminatoriu etc.

II. Identificarea victimelor traficului de persoane

Importanța pe care o are victima în analiza fenomenului infracțional în general a determinat victimologia să se dezvolte ca disciplină, analizând totodată și impactul pe care îl are societatea asupra reintegrării sociale a victimei.

În concordanță cu definiția dată de Declarația Națiunilor Unite privind Principiile de bază în dreptul victimei crimelor și ale abuzurilor de putere (UN, 1985), “victima este persoana care a suferit, fie individual, fie colectiv, pagube, inclusiv vătămări psihice sau mentale, traume emoționale, pierderi materiale sau încălcări substanțiale ale drepturilor fundamentale, prin acte sau omisiuni prevăzute de legile penale în vigoare în statele membre, inclusiv de legile penale împotriva abuzului de putere”.

Având în vedere modul în care traficul de persoane afectează sănătatea fizică și psihică a victimelor acestui gen de infracțiuni, dar și rolul foarte important pe care îl au victimele în investigarea faptelor (Necula, 2019), apreciem că participarea acestora poate contribui decisiv la tragerea la răspundere penală a infractorilor, legislația specială acordând o importanță deosebită asistenței și protecției victimelor traficului de persoane în cadrul acestor proceduri judiciare, prin Capitolul 5 din Legea nr.678 / 2001 cu privire la prevenirea și combaterea traficului de persoane. Pe de altă parte, conform dispozițiilor art. 26 alin.1 din Legea nr. 678 /2001, “persoanelor vătămate prin infracțiunile prevăzute în prezenta lege, precum și altor victime ale acestor infracțiuni, li se acordă o protecție și o asistență specială, fizică, juridică și socială”.

Totuși, victimele acestui tip de trafic sunt supuse unei presiuni psihologice intense, iar din acest motiv, asistența victimelor implică o serie de aspecte complexe, precum: acordarea de servicii medicale de urgență sau specializate, oferirea unui adăpost, consiliere psihologică, asistență pentru

obținerea documentelor de identitate, pentru continuarea pregătirii profesionale și școlare, pentru găsirea unui loc de muncă, dar și asistență juridică pe parcursul procesului penal și pentru rezolvarea unor situații personale inerente statutului de victimă. Pe lângă acestea, o mare importanță o are suportul afectiv din parte persoanelor apropiate, a familiei, dar și sprijinul consilierului psihologic.

Este evidentă importanța serviciilor de asistență a victimelor traficului de persoane, dar pentru a putea beneficia de aceste servicii, victimele trebuie să fie mai întâi corect identificate. În multe situații, victimele nu evaluează corect experiența prin care au trecut, ele considerând ca efectele experienței traumatizante să se disipe în timp; ele nu consideră necesară sesizarea organelor judiciare, iar acest lucru se întâmplă de cele mai multe ori din cauza presiunii psihologice la care sunt supuse din cauza temerii de represaliile care ar putea veni din partea traficanților, a oprobiului societății etc. De asemenea, unele victime, datorită relației intime pe care o au cu infractorul, sau considerându-l pe acesta ca având rol de protector, nu apreciază ca fiind necesară intervenția organelor abilitate, deoarece nu evaluează situația ca fiind o exploatare.

În ceea ce privește studiile de specialitate, acestea au arătat că exercitarea unor multiple forme de abuz asupra victimelor, în mod repetat și pe parcursul unor perioade îndelungate de timp, au consecințe extrem de grave, atât în plan fizic, cât mai ales în planul sănătății mentale (Hotca, 2006).

Rolul major al poliției în identificarea victimelor sporește responsabilitatea acesteia în referirea lor către instituțiile care oferă servicii de asistență și protecție. Astfel cum s-a arătat în literatura de specialitate (Mateuț et al., 2005), identificarea presupune, în opinia organelor competente, stabilirea unui prim contact cu victima, ocazie cu care se stabilesc și indicatorii care pot ajuta la determinarea situației, a nevoilor acesteia, urmată apoi de informarea victimei cu privire la accesul la serviciile de asistență și protecție socială din partea organelor abilitate.

În opinia noastră, organele de poliție și de asistență socială care oferă sprijin victimelor traficului de persoane ar trebui să pună un accent egal pe prevenirea acestui fenomen, prin programe și activități care să permită accesul la informație tuturor membrilor societății, indiferent de vârstă sau statut, în condițiile în care acest fenomen nu vizează doar tinerii, ci și persoanele adulte, ori cu o situație economică precară sau, de ce nu, pe cele cu o situație economică satisfăcătoare, dar care sub presiunea unor factori punctuali ajung să se expună riscului de a fi traficate.

III. Asistența socială a victimelor traficului de persoane

Asistența socială a fost definită ca reprezentând „ansamblul de instituții, programe, măsuri, activități profesionale, servicii specializate de protejare a persoanelor, grupurilor și comunităților cu probleme speciale, aflate temporar în dificultate, care datorită unor motive de natură economică, socio-culturală, psihologică etc. nu au posibilitatea de a realiza prin mijloace și eforturi proprii un mod normal, decent de viață” (Legea nr. 292/2011).

Victimele traficului de persoane prezintă un risc ridicat de excluziune socială, astfel că sunt necesare servicii specializate pentru recuperarea lor fizică, psihică, dar și pentru reintegrarea socială. Asistența socială, din punct de vedere al serviciilor oferite, trebuie să contribuie la stabilirea unei relații de acceptare reciprocă între persoanele care au căzut victimă unor astfel de infracțiuni și mediul în care acestea trăiesc. În acest context, Legea nr. 678/2001 prevede: “pentru agențiile județene de ocuparea forței de muncă din județele în care se înființează și funcționează centrele de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane, posibilitatea organizării unor programe speciale pentru inițierea sau formarea lor profesională”. Articolul 35 alin. 2 din Legea nr. 678 /2001 mai stipulează că pentru agențiile menționate anterior, există obligația asigurării cu prioritate a unor servicii de consiliere și mediere a muncii, în vederea identificării unui loc de muncă.

Aceste agenții nu sunt întotdeauna informate despre statutul victimei, iar pe de altă parte, nu au norme metodologice necesare punerii în aplicare a caracterului prioritar pentru medierea încheierii contractului de muncă. În ceea ce privește reintegrarea socială a victimelor traficului de persoane, unele dintre centrele de asistență dețin parteneriate cu agențiile județene pentru ocuparea forței de muncă și au ca obiectiv includerea cazurilor din centrele respective în programe speciale de formare profesională, precum și intermedierea angajării victimelor traficului de persoane.

În acest context, trebuie să subliniem faptul că legislația în vigoare nu este adaptată standardelor europene. Considerăm că este nevoie de mai multă implicare a instituțiilor statale în ombaterea efectelor acestui tip de infracțiuni, iar pe de altă parte, de o adaptare a legislației la standardele internaționale.

IV. Asistența socială a victimelor minore ale traficului de persoane

Legea nr. 678/2001 prevede în art. 26 alin. 4 că “minorilor, victime ale infracțiunilor prevăzute în prezenta lege, li se acordă protecție și asistență specială, în raport cu vârsta lor” (art. 26 alin. 4, Legea nr. 678/2001). În

cadrul procedurii speciale legate de traficarea minorilor, se procedează la efectuarea unor evaluări care să stabilească dacă familia are capacitatea de a găzdui și proteja aceste victime (Centrul Internațional "La Strada", 2005). De altfel, în cadrul tribunalelor există Serviciile de probațiune, care au și atribuții legate de efectuarea acestor evaluări.

Victimele minore sunt incluse și în sistemul de școlarizare și asistență medicală, însă integrarea lor în sistemul educațional s-a dovedit a nu fi facilă, relația cu sistemul de învățământ fiind una marcată de nenumărate prejudecăți și percepția greșită că victimele traficului sunt prostituate. Pentru protecția victimelor minore ale traficului de persoane legislația română s-a aliniat la cea internațională și prevede mai multe măsuri de protecție speciale în afara celor deja amintite (Legea nr. 211/2004 privind unele măsuri pentru asigurarea protecției victimelor infracțiunilor)

Minorii au dreptul la recuperare fizică, dar și socială, la protecție pe întreaga durată a procesului penal, pot fi cazați în centrele de asistență și protecție a victimelor traficului de persoane, au dreptul să primească informații cu privire la procedurile ce vor fi urmate.

Din cele arătate anterior, constatăm că Legea nr. 678 /2001 privind combaterea traficului de persoane este o lege specială și în ceea ce privește asistența socială, însă trebuie completată cu o serie de prevederi care provin din tratatele internaționale, dat fiind faptul că traficul de persoane implică o dimensiune internațională.

Concluzii

Considerăm că în România se mai pot lua măsuri semnificative de aliniere la standardele europene în vederea eliminării traficului de ființe umane, însă se remarcă eforturile semnificative depuse în acest sens de autoritățile statului care pun în aplicare legea, care manifestă un interes constant față de menținerea sub control a acestui fenomen, prin crearea de echipe mixte atât în cadrul procedurilor penale de anchetă a traficului trans-național, cât și prin organizarea de campanii de prevenție. Procedurile birocratice, însă continuă să blocheze accesul victimelor la îngrijire medicală sau la servicii de asistență socială, iar judecătorii, deși există complete specializate de drept penal, nu beneficiază de pregătire specializată pentru cazurile de trafic de persoane și lucrul cu victimele, ceea ce conduce la producerea unor efecte negative asupra protecției martorilor și reintegrării victimelor în societate.

Sporirea semnificativă a eforturilor de urmărire și pedepsire a persoanelor care comit infracțiunea de trafic de persoane, inclusiv a

funcționarilor publici care favorizează funcționarea rețelelor de trafic, sunt de natură, totuși, să pună bariere semnificative extinderii fenomenului în România.

References

- Centrul Internațional "La Strada". (2005). Asistența socială a victimelor traficului de persoane, în special femei. Îndrumar practic pentru asistenți sociali și psihologi [Social assistance to trafficked persons, especially to women. Handbook for social workers and psychologists] (2nd ed.). Retrieved from http://lastrada.md/publicatii/ebook/indrumar_practic_rom.pdf
- Hotca, M. A. (2006). *Protecția victimelor. Elemente de victimologie* [Protection of victims. Elements of victimology]. Bucharest, Romania: C.H.Beck.
- Kant, I. (2007). *Întemeierea metafizicii moravurilor* [Foundations of the Metaphysics of Morals] (1st ed.). Bucharest, Romania: Humanitas.
- Mateuț, G., Ștefăroi, N., Petrescu, V. E., Prună, R. A., Tărniceriu, R., Luca, S., Gafta, S. L., Dublea, A., Iovu, D., Onu, E., & Luca, C. (2005). *Traficul de ființe umane. Infractor. Victimă. Infracțiune* [Trafficking in human beings. Offender. Victim. Criminal offence.]. Iași, Romania: Asociația Alternative Sociale.
- Necula, R. (2019). Victims of human trafficking and their mixed status as social cases, patients and "means of evidence". *Logos Universality Mentality Education Novelty: Social Sciences*, 8(2), 88-97. doi:10.18662/lumenss/28
- Parlamentul României, Grupul pentru Combaterea Traficului de Persoane. (2014). Raport privind activitatea Grupului pentru combaterea traficului de persoane. Retrieved from http://cdep.ro/bperm/2015/F-1263241309-CAE_trafic.pdf
- Parlamentul României. (2001). Law no. 678 /2001 on the prevention and fight against human trafficking. *Monitorul Oficial al României*, 783, 2001, December 11.
- Parlamentul României. (2011). Law no. 292/2011 on social work. *Monitorul Oficial al României*, 905, 2011, December 20.
- United Nations (UN). (1985). Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. Retrieved from https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.29_declaration%20victims%20crime%20and%20abuse%20of%20power.pdf